

ispolzovaniem-telekommunikacionnyx-setej-i-ustrojstv/ (дата звернення: 25.10.2018).

4. Святенко Т. В Україні набирають популярності нові наркотики, які продають через Інтернет // 112.UA. 04.07.2018 15:08. URL: <https://112.ua/interview/v-ukraine-nabirayut-populyarnosti-novuye-narkotiki-kotorye-prodayut-cherez-internet-452279.html> (дата звернення: 25.10.2018).

Одержано 31.10.2018

УДК 343.431

Ірина Вікторівна ТАРАСОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри права

Київського кооперативного інституту бізнесу і права

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ

Протягом десяти років проблема протидії торгівлі людьми викликає підвищену увагу міжнародного співтовариства, та як визначає Міжнародна організація з міграції (далі – МОМ) «є яскравим прикладом транснаціональної організованої злочинності, що викликає неабияке занепокоєння міжнародної спільноти» [1, с. 8]. Хоча визнання угод, в яких об'єктом є людина злочинними відбулось відносно нещодавно, лише на початку ХХ століття та на сьогодні, всі країни намагаються протидіяти торгівлі людьми як на законодавчому рівні, так і на рівні міжнародного співробітництва між правоохоронними органами. Торгівля людьми признана міжнародною спільнотою формою сучасного рабства, що безумовно порушує загальні права людини. Жертвами даного злочину стають чоловіки, жінки та діти різного віку, в різних країнах, коли маніпулюючи їх бажаннями та намірами злочинці наживаються на них та/або експлуатують з метою наживи.

Покупці та продавці при торгівлі людьми не обов'язково мають бути представниками різних держав, або жертви не обов'язково переправляються для експлуатації до інших країн. Тому протидія торгівлі людьми не завжди вимагає залучення правової допомоги на рівні міжнародного співробітництва між правоохоронними органами. Однак складності у попередженні, розкритті та розслідуванні торгівлі людьми є більш важкими саме у випадках розслідування транснаціональної злочинності. Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності у п. 2 ст. 3, формулює фактичні (об'єктивні) ознаки, які визначають, коли злочин має транснаціональний характер [2].

Технічний прогрес у суспільстві та використання мережі Інтернет спрощує налагодження міжнародних зв'язків та можливість отримання міжнародної допомоги у розслідуванні злочинів та, нажалдь, не лише в рамках співпраці правоохоронних органів. Крім того, як

правило, черезмірна бюрократизація процедур та заформалізованість внутрішнього законодавства не дозволяє швидко реагувати на випадки виявлення правопорушень, які мають ознаки транснаціонального злочину.

Україна, ратифікувавши міжнародні договори, які стосуються протидії торгівлі людьми, а саме: Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року (ратифікований 4 лютого 2004 року) та Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 року (ратифікована 21 вересня 2010 року), разом з цим взяла на себе зобов'язання забезпечення активної та ефективної протидії. Тому, слід уважно розглянути існуючі положення нормативної регламентації протидії торгівлі людьми у кримінальному законодавстві України та визначити необхідну кореляцію із положеннями Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми [2; 3].

Підвищена увага з боку міжнародної спільноти до проблем протидії транснаціональної злочинності є зрозумілою та має бути підтримана не лише під час обговорення цих проблем але і реальними заходами. Тому чітке формулювання, в яких випадках злочини відносяться до транснаціональних має бути закріплено у внутрішньому кримінальному законодавстві. Можна погодитися з визначенням суттєвого аспекту у з'ясуванні, які злочини відносяться до транснаціональних, яке сформулював С. Ф. Здоровко: «транснаціональні злочини, в першу чергу – це такі злочини, скоєння або погроза скоєння яких викликає стурбованість декількох держав (всієї спільноти), та друге – ознаки яких, а також заходи протидії закріплено або потребує закріплення в міжнародній угоді» [4, с. 16].

Злочин визначений у ст. 149 КК України «Торгівля люди або інша незаконна угода щодо людини» [5] можна віднести до транснаціональних злочинів, за умови що він вчиняється та/або має злочинні наслідки для двох та більше країн [2]. Однак проаналізувавши кримінальне законодавство України зрозуміло, що визнання вчиненого злочину як транснаціонального не впливає на кваліфікацію та/або призначення покарання. Однак вважаю, що суспільна небезпека вчинення транснаціонального злочину є підвищеною, тому має враховуватись при призначенні покарання.

Тому необхідне в межах реалізації положення про посилення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми та вчинення інших транснаціональних злочинів доповнити статтю 67 КК України «Обставини, які обтяжують покарання» пунктом 12-1 наступного змісту: «Вчинення злочину, який носить транснаціональний характер».

Не має сумніву, що боротьба з торгівлею людьми повинна базуватися на комплексній і багаторівневій стратегії. В тому числі і вдосконалення кримінального законодавства повинно бути системним.

Одним із найважливіших елементів цієї стратегії, визначено міжнародними документами і це – кримінальне переслідування винних та невідворотність покарання [3]. Однак, закріплення на законодавчому рівні положення відповідно до якого факт, того що діяння має характер транснаціонального злочину повинен враховуватися судом як обставина, що обтяжує покарання не вирішує інших проблемних питань кваліфікації, наприклад, пов'язаних з тим, якщо злочин зупинений на стадії готування, тобто не вийшов за кордони однієї держави.

Слід відзначити, що торгівля людьми є багатоетапною діяльністю. Міжнародної спільнотою визнається, що якщо готування відбувається в одній країні, а закінчується в іншій – це ознаки вчинення транснаціонального злочину [3]. Тому, якщо готування відбувається на території однієї держави з метою закінчити його на території іншої це вже говорить про те, що злочин треба кваліфікувати як транснаціональний не залежно від того чи був він закінчений чи ні.

Стадія готування у такий діяльності (торгівля людьми, якщо вона має транснаціональний характер) в першу чергу пов'язаний зі сприянням та/або усунення перешкод щодо перетинання кордону. Злочинці проводять ряд підготовчих заходів задля переміщення жертв, до них можна віднести: оформлення особистих документів (паспортів), оформлення документів на в'їзд/виїзд (викликів, віз, дозволів, медичних довідок), а також, у разі потреби, підроблення документів, необхідних для перетину державного кордону.

Дослідивши судову практику, варто зазначити, що використання підроблених дозвільних документів на в'їзд/виїзд при переправленні жертв торгівлі людьми через державний кордон є доволі поширеним явищем. Крім цього, у ст. 20 Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми закріплюється положення про необхідність на національному рівні визнати злочинами такі діяння як підробки проїзного документа або документа, що посвідчує особу; придбання або надання такого документа; утримання, відбирання переховування, пошкодження та знищення проїзного документа або документа, що посвідчує особу, який належить іншій особі, якщо вони вчинені умисно й для сприяння торгівлі людьми [3]. Об'єктивного стороною статті 149 КК України не охоплюються дії щодо сприяння вчиненню торгівлі людьми. Кримінальний кодекс України звичайно містить визначення таких злочини як – незаконне заволодіння будь-яким способом паспортом або іншим важливим особистим документом (ч. 3 ст. 357 КК) та підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, у тому числі особистих документів особи (ч. 2 ст. 358 КК) [5]. Однак Кримінальний кодекс України не містить окремої статті, яка б визначала дані дії (у контексті ст. 20 Конвенції Ради Європи) як злочини, також не визначає можливості застосування заходів кримінально-правового примусу до

юридичних осіб за сприяння у вчиненні торгівлі людьми чи з метою торгівлі людьми, що потребує нормативного корегування.

Висновок. Особливості географічного положення України та соціально-економічного становища населення сприяє підвищенню кількості випадків вчинення торгівлі людьми як за рахунок зростання кількості жертв так і зростання кількості злочинців. Заходи боротьби з цим явищем мають ґрунтуватись на комплексному підході, в цьому значенні посилення кримінальної відповідальності за готування та/або пособництво є обґрунтованим та необхідним подальшим кроком.

Тому, задля реалізації взятих на себе міжнародних зобов'язань щодо протидії торгівлі людьми необхідно доповнити ст. 357 КК України частиною 4, а саме: «незаконне заволодіння будь-яким способом проїзних документів або документа, що посвідчує особу з метою здійснення торгівлі людьми або її експлуатації – карається обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той самий строк.». Також, доповнити ч. 3 ст. 358 КК кваліфікуючої ознакою «або з метою здійснення торгівлі людьми або її експлуатації».

Список бібліографічних посилань

1. Навчальний посібник для суддів з питань судового провадження у кримінальних справах щодо торгівлі людьми з метою експлуатації праці / Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні. Київ : Фенікс, 2014. 160 с.

2. Конвенція ООН Проти транснаціональної організованої злочинності Прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року (Ратифіковано із застереженнями і заявами від 04.02.2004) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789 (дата звернення: 30.10.2018).

3. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 року (ратифікована 21 вересня 2010 року) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_ (дата звернення: 30.10.2018).

4. Здоровко С. Ф. Застосування загальноприйнятих принципів та норм міжнародного права, спрямованих на боротьбу з транснаціональною злочинністю. *Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2014. Випуск 4. Т. 2. С. 15-20.

5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Одержано 31.10.2018